

УДК 351.74

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.40>

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ, ЯКІ НЕСУТЬ СЛУЖБУ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Глян Т.Д.,
*курсант Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
e-mail: tatyana.glyan@gmail.com*

Зеленський Є.С.,
*старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
майор поліції*

Глян Т.Д., Зеленський Є.С. Принципи та методика проведення занять з вогневої підготовки для працівників поліції, які несуть службу на деокупованих територіях.

У статті розглянуто специфіку викликів, з якими стикаються поліцейські на деокупованих територіях, включаючи залишки боєприпасів, діяльність диверсійно-розвідувальних груп та нелегальний обіг зброї. Основна увага приділяється тому, як підвищити ефективність вогневої підготовки поліцейських в умовах підвищеного ризику. Вказується на важливість адаптації тренувальних програм до реальних загроз та специфічних бойових умов на деокупованих територіях. Особливо наголошується на необхідності інтеграції тактичних елементів, що моделюють бойові ситуації, зокрема зачистку будівель і патрулювання, а також роботу поліцейських підрозділів у міських умовах.

В статті проаналізовано важливість психологічної стійкості правоохоронців, необхідної для дій у стресових та небезпечних ситуаціях. Розглянуто техніки управління стресом та емоційною регуляцією, що є ключовими для ефективної роботи в екстремальних умовах. Пропонуються підходи до координації між різними силовими структурами, що діють на деокупованих територіях, підкреслюючи важливість командної взаємодії та злагодженості під час виконання завдань. Особливо увага приділяється питанням безпеки під час навчань, що проводяться у зоні підвищеного ризику через наявність вибухонебезпечних предметів.

Визначено, що тренування правоохоронців повинні максимально наближатися до реальних умов, з якими поліцейські можуть стикатися під час служби. Це означає, що навчання не може обмежуватися стандартними вправами зі стрільби на полігонах. Необхідно моделювати різні сценарії, які ймовірно можуть виникнути на деокупованих територіях.

Робиться акцент на вдосконаленні методик вогневої підготовки є необхідною умовою для підвищення ефективності правоохоронців у виконанні службових обов'язків на звільнених територіях, а також пропонує рекомендації щодо інтеграції сучасних технологій і постійного моніторингу ефективності навчальних програм.

У висновках зазначається, що для вдосконалення принципів та методики проведення занять з вогневої підготовки для працівників поліції, які несуть службу на деокупованих територіях, необхідно враховувати низку важливих аспектів. Вони спрямовані на підвищення ефективності підготовки правоохоронців та адаптацію навчальних програм до специфічних умов поствоєнних територій.

Ключові слова: вогнева підготовка, поліцейські, деокуповані території, Національна поліція, бойові умови, тактична підготовка, управління стресом.

Glyan T.D., Zelenskyi E. Principles and methods of conducting firearms training for police officers serving in the de-occupied territories.

The article examines the specific challenges faced by police officers in the de-occupied territories, including the remnants of ammunition, the activities of sabotage and reconnaissance groups, and illegal arms trafficking. The focus is on how to improve the effectiveness of police firearms training in a high-risk environment. The importance of adapting training programmes to real threats and specific combat conditions in the de-occupied territories is emphasized. Emphasis is placed on the need to integrate tactical elements that simulate combat situations, including building clearance and patrolling, as well as the work of police units in urban environments.

The article analyses the importance of psychological resilience of law enforcement officers, which is necessary for actions in stressful and dangerous situations. The author discusses techniques of stress management and emotional regulation, which are key to effective work in extreme conditions. Approaches to coordination between different security forces operating in the de-occupied territories are proposed, emphasizing the importance of teamwork and coherence in the performance of tasks. Particular attention is paid to security issues during exercises conducted in high-risk areas due to the presence of explosive devices.

It is determined that law enforcement training should be as close as possible to the real conditions that police officers may encounter during their service. This means that training cannot be limited to standard shooting exercises at training ranges. It is necessary to simulate various scenarios that are likely to occur in the de-occupied territories.

The article emphasizes that improving firearms training methods is a prerequisite for increasing the effectiveness of law enforcement officers in performing their duties in the liberated territories and offers recommendations for integrating modern technologies and continuously monitoring the effectiveness of training programmes.

The conclusions state that to improve the principles and methods of conducting firearms training for police officers serving in the de-occupied territories, several important aspects should be taken into account. They are aimed at increasing the effectiveness of law enforcement training and adapting the curriculum to the specific conditions of post-war territories.

Key words: firearms training, de-occupied territories, National Police, combat conditions, tactical training, stress management.

Постановка проблеми. В умовах сучасної війни в Україні, яка супроводжується активними бойовими діями та масштабними операціями з деокупації захоплених територій, перед працівниками Національної поліції постає низка нових викликів. На деокупованих територіях, де лише нещодавно припинилися бойові дії, ситуація залишається напруженою та нестабільною. В таких умовах забезпечення правопорядку та безпеки вимагає від поліцейських високого рівня професійної підготовки, зокрема у володінні вогнепальною зброєю. Вогнева підготовка стає критично важливим елементом для ефективного виконання службових обов'язків, оскільки дозволяє працівникам поліції швидко та адекватно реагувати на потенційні загрози.

Принципи та методика проведення занять з вогневої підготовки для поліцейських на деокупованих територіях мають бути адаптовані до особливих умов, що склалися внаслідок ведення бойових дій. Це включає підвищену небезпеку від залишених боєприпасів, можливу діяльність диверсійно-розвідувальних груп та нелегальний обіг зброї. Поліцейські повинні бути готові не тільки до забезпечення громадського порядку, але й до виконання бойових завдань у складних та небезпечних умовах. Тому, вогнева підготовка повинна включати не лише класичні вправи зі стрільби, але й тактичні тренування, наближені до реальних бойових ситуацій.

Стан опрацювання цієї проблематики. На теперішній час проблемним аспектам принципів та методик проведення занять з вогневої підготовки в площині наукових розробок присвячені праці С.В. Албула, Є.Ф. Бахчевана, Т.С. Вайди, Ю.Р. Йосипіва, О.Т. Ніколаєва, В.Є. Рудницького, В.М. Синенького, О.І. Тюрло, О.М. Цільмак, Г.Х. Яворської та ін., але в їх працях не розглядалися питання принципів та методик проведення занять з вогневої підготовки для працівників поліції, які несуть службу на деокупованих територіях.

Метою статті є аналіз принципів та методик проведення занять з вогневої підготовки для працівників поліції, які несуть службу на деокупованих територіях.

Виклад основного матеріалу. Вогнева підготовка поліцейських органів Національної поліції України, які виконують свої обов'язки на деокупованих територіях, є важливим елементом

забезпечення правопорядку та безпеки в умовах нестабільної ситуації, що склалася в результаті бойових дій. Збройна агресія Російської Федерації проти України кардинально змінила характер загроз, з якими стикаються поліцейські на деокупованих територіях. Це потребує від правоохоронців особливих знань, навичок і швидкої адаптації до нових умов.

По-перше, вогнева підготовка спрямована на забезпечення належного рівня готовності поліцейських до збройного протистояння, що є особливо актуальним на територіях, де нещодавно відбувалися бойові дії. Ризик залишених ворожих диверсійно-розвідувальних груп, незаконних озброєних формувань і розповсюдження зброї вимагає від поліції оперативного реагування та вміння застосовувати вогнепальну зброю не лише як засіб самооборони, але й для нейтралізації загроз.

Методика проведення занять з вогневої підготовки для поліцейських, які працюють на деокупованих територіях, повинна бути орієнтована на специфіку цих умов, оскільки тут поєднуються цивільні та бойові аспекти безпеки. Деокуповані території часто залишаються зонами підвищеного ризику: там можуть діяти диверсійні групи, залишатися нерозірвані боєприпаси, а також активні учасники незаконних збройних формувань. Поліцейські в цих умовах мають діяти не лише як правоохоронці, але й як потенційні учасники бойових дій. Це вимагає від них чітких навичок стрільби, тактичного мислення та психологічної стійкості [1, с. 87].

Тренування повинні максимально наближатися до реальних умов, з якими поліцейські можуть стикатися під час служби. Це означає, що навчання не може обмежуватися стандартними вправами зі стрільби на полігонах. Необхідно моделювати різні сценарії, які ймовірно можуть виникнути на деокупованих територіях. Наприклад, тренування з патрулювання повинні включати ситуації, коли потрібно швидко оцінити загрозу від підозрілих транспортних засобів або осіб, зупинити їх, провести огляд та прийняти рішення щодо подальших дій, враховуючи можливу небезпеку.

Більш складні сценарії мають відображати типові бойові ситуації, зокрема зачистку будівель, що залишається ключовою складовою операцій на звільнених територіях. Ці тренування повинні навчати поліцейських взаємодії у командах, коли необхідно оцінити ситуацію всередині будівлі, визначити потенційні загрози та нейтралізувати озброєних злочинців. Важливим є формування вміння швидко адаптуватися до складних та непередбачуваних умов, коли ситуація може змінитися за секунди [2, с. 216].

Тактична підготовка також повинна враховувати особливості ведення бою в урбанізованій місцевості. Міста і села на деокупованих територіях часто містять зруйновану інфраструктуру, що може використовуватися як укриття або пастка для ворога. Навчання повинні включати роботу з укриттями, пересування між будівлями, підготовку до можливого обстрілу та вміння швидко реагувати на раптові напади. Поліцейські повинні вміти орієнтуватися у цих умовах, працювати з розвідувальними даними та діяти максимально ефективно, щоб забезпечити безпеку цивільного населення.

Вартим уваги є те, що підготовка до дій у стресових ситуаціях є одним з ключових аспектів підготовки поліцейських, особливо на деокупованих територіях, де постійно зберігається загроза несподіваних і небезпечних інцидентів. Наслідки війни тут відчуються повсюдно: нерідко можна зустріти заміновані будівлі або дороги, зруйновану інфраструктуру, а також поранених цивільних, що потребують невідкладної допомоги. В таких умовах поліцейські повинні вміти швидко адаптуватися до мінливих обставин, зберігаючи при цьому повний контроль над ситуацією. Це вимагає не лише професійних знань і навичок, а й високого рівня емоційної стійкості та психологічної готовності до екстремальних викликів [3].

Зазначимо, що окрім фізичних навичок, важливо також розвивати у поліцейських здатність до контролю своїх емоцій і стресових реакцій. Навички самообладання, вміння швидко зосереджуватися і переключатися між завданнями, а також підтримка командної взаємодії є ключовими для виживання і ефективної роботи в екстремальних умовах. Тому програми підготовки повинні включати не тільки фізичні вправи, але й спеціальні тренінги з управління стресом, розвитком стресостійкості та роботи у важких морально-психологічних ситуаціях.

Регулярні тренування в умовах обмеженого часу і підвищеного психологічного тиску дозволяють поліцейським відточувати свої навички до автоматизму. Вони навчаються миттєво реагувати на загрози, приймати оптимальні рішення та діяти злагоджено навіть у найбільш хаотичних ситуаціях. Це не тільки підвищує їхню професійну ефективність, але й значно збільшує шанси на збереження життя як самих поліцейських, так і цивільного населення [4].

Специфіка взаємодії поліцейських з іншими силовими структурами на деокупованих територіях є важливим компонентом забезпечення безпеки та правопорядку. В цих умовах, паралельно з правоохоронцями, активно діють військові підрозділи, сили територіальної оборони, а також інші спеціалізовані формування, що беруть участь у стабілізації ситуації після звільнення території від окупантів. Спільні завдання, як-от патрулювання, протидія диверсійним групам, охорона стратегічних об'єктів та евакуація цивільних, вимагають від усіх учасників процесу чіткої координації і злагодженості дій.

Оскільки кожна з цих структур виконує свої специфічні завдання, важливо, щоб поліцейські розуміли роль та функції своїх колег із військових формувань і територіальної оборони. Це передбачає вміння швидко і чітко передавати інформацію, координацію в рамках операцій та уникнення дублювання функцій. Поліцейські, працюючи в таких умовах, мають бути готовими до взаємодії з військовими, наприклад, під час операцій із зачистки будівель або контролю за дотриманням комендантської години. Успішна співпраця можлива лише за умов, коли чітко визначені зони відповідальності кожної з силових структур, а також створені канали зв'язку і механізми швидкого обміну інформацією [5, с. 9].

Вогнева підготовка має враховувати ці особливості, оскільки поліцейські можуть опинитися в ситуаціях, де потрібно діяти спільно з іншими підрозділами. Тому до програми тренувань необхідно включати спільні навчання із військовими та представниками територіальної оборони, щоб підвищити рівень злагодженості дій та навчитися взаємодіяти в екстремальних умовах. Такі тренування дозволяють відпрацьовувати сценарії, де необхідна не тільки індивідуальна стрілецька підготовка, але й комплексна робота в складі міжвідомчих підрозділів.

Спільні навчання допомагають створити чіткі алгоритми дій під час критичних ситуацій. Поліцейські повинні розуміти, як координуватися з військовими у випадках збройних зіткнень або проведення спецоперацій, коли важлива кожна секунда і від ефективної взаємодії залежить успіх операції. Така підготовка зміцнює відчуття єдиної команди, підвищує рівень довіри та сприяє швидкій реакції на загрози.

Окремої уваги заслуговує робота з місцевим населенням. На деокупованих територіях поліцейські часто стикаються з недовірою або, навпаки, занадто високими очікуваннями громадян. Важливо вміти швидко оцінювати ситуацію, встановлювати контакт з місцевими мешканцями та при цьому бути готовими до можливих провокацій або небезпек. Поліцейські повинні вміти вирішувати конфлікти без застосування сили, але водночас залишатися готовими до використання зброї в разі загрози [6, с. 88].

Психологічна підготовка є критично важливою частиною вогневої підготовки для поліцейських, які працюють на деокупованих територіях. В умовах, коли вони постійно стикаються з морально важкими ситуаціями – від наслідків обстрілів і руйнувань до поранених або загиблих серед цивільного населення – надзвичайно важливо мати не лише фізичну, але й психологічну готовність. Емоційне навантаження, яке накопичується під час виконання службових обов'язків, може призводити до стресових розладів або емоційного вигорання. Тому програми навчання повинні включати елементи психологічної підтримки та розвитку стресостійкості, що допомагає працівникам зберігати здатність діяти чітко й ефективно навіть у критичних умовах.

Такі елементи навчання можуть включати психологічні тренінги, спрямовані на розвиток навичок управління стресом, емоційної регуляції та технік самообладання. Важливими є також колективні вправи, які допомагають зміцнити командний дух і підтримку серед поліцейських, оскільки на деокупованих територіях співпраця та взаємна підтримка в колективі значно знижують рівень психологічного напруження. Регулярне обговорення морально складних ситуацій, аналіз можливих рішень у важких умовах і робота з психологом можуть значно підвищити рівень моральної стійкості працівників поліції, що підвищує їхню готовність до дій у будь-яких ситуаціях [7].

Забезпечення безпеки під час навчання є особливо актуальним на деокупованих територіях через ризики, пов'язані з наявністю залишених небезпечних боєприпасів, мін та інших вибухонебезпечних предметів. Вибір місця проведення занять з вогневої підготовки повинен здійснюватися з урахуванням можливих загроз. Перш ніж розпочати навчання, територію необхідно детально обстежити, щоб виключити наявність небезпечних предметів, які можуть загрожувати життю або здоров'ю учасників. Це обстеження повинно проводитися фахівцями-саперами або іншими кваліфікованими підрозділами, здатними забезпечити повне очищення місцевості [8].

Крім того, під час занять важливо забезпечити учасників детальними інструкціями щодо поведінки у випадку непередбачуваних обставин, таких як виявлення боєприпасів або раптовий обстріл. Навчання повинні включати евакуаційні плани, правила дотримання дистанції та захисту від можливих вибухів. Ці заходи допоможуть мінімізувати ризики та гарантувати безпечне проведення тренувань, що особливо важливо в умовах роботи на деокупованих територіях, де завжди є загроза раптових небезпек [9, с. 68].

Окрім традиційних вправ зі стрільби, важливо приділяти увагу техніці тактичної стрільби. Це включає вміння швидко змінювати положення, стріляти з-за укриттів, вести вогонь у русі. Поліцейські повинні вміти швидко оцінювати обстановку, знаходити найбільш вигідні позиції та адаптувати свою тактику залежно від ситуації [10, с. 355].

Методика проведення навчань повинна передбачати як індивідуальні тренування, так і роботу в групах. Це дозволить не лише відточити особисті навички кожного поліцейського, але й покращити злагодженість дій у колективі. Важливо, щоб кожен працівник поліції чітко розумів свою роль у складі підрозділу та вмів діяти злагоджено з колегами [11, с. 290].

Особлива увага має приділятися підготовці командирів підрозділів, оскільки вони відповідають за прийняття рішень у критичних ситуаціях. Командири повинні вміти швидко оцінювати обстановку, розподіляти завдання між підлеглими та приймати відповідальні рішення, що можуть врятувати життя як їхніх підлеглих, так і цивільних громадян.

На заняттях також важливо вивчати досвід бойових дій, які мали місце на цих територіях. Аналіз помилок та успіхів, з якими стикалися підрозділи під час операцій на деокупованих територіях, може допомогти покращити підготовку поліцейських та уникнути повторення негативних сценаріїв у майбутньому [12, с. 41].

Висновки. Отже, для вдосконалення принципів та методики проведення занять з вогневої підготовки для працівників поліції, які несуть службу на деокупованих територіях, необхідно враховувати низку важливих аспектів. Вони спрямовані на підвищення ефективності підготовки правоохоронців та адаптацію навчальних програм до специфічних умов поствоєнних територій. На основі аналізу існуючих підходів можна запропонувати такі рекомендації:

1) адаптація навчальних програм до реальних загроз (методики вогневої підготовки повинні бути орієнтовані на конкретні виклики, з якими стикаються поліцейські на деокупованих територіях. Це включає моделювання реалістичних сценаріїв, таких як зачистка будівель, робота в умовах урбанізованої місцевості, нейтралізація озброєних злочинців та оперативна реакція на виявлення вибухових пристроїв);

2) інтеграція психологічної підготовки (поліцейські повинні проходити тренінги з управління стресом та психологічної стійкості. Навчання повинні включати елементи роботи з кризовими ситуаціями, морально важкими моментами та навчання реагуванню на непередбачувані обставини. Важливо також проводити регулярну психологічну підтримку під час занять);

3) забезпечення координації з іншими силовими структурами (вогнева підготовка має передбачати проведення спільних тренувань з військовими підрозділами, територіальною обороною та іншими правоохоронними органами. Це дозволить покращити злагодженість дій між різними структурами та забезпечити ефективну взаємодію під час реальних операцій);

4) регулярне відпрацювання сценаріїв дій у стресових умовах (навчальні програми повинні включати вправи, що імітують екстремальні ситуації: робота в умовах обмеженого часу, складних погодних умов та підвищеного психологічного навантаження. Це дозволить підготувати поліцейських до дій у непередбачуваних ситуаціях, з якими вони можуть зіткнутися під час служби);

5) забезпечення безпеки під час навчань (важливо дотримуватися високих стандартів безпеки при виборі місць для проведення занять. Місцевість повинна бути попередньо обстежена та очищена від мін та інших вибухонебезпечних предметів. Учасники навчань повинні отримати чіткі інструкції щодо дій у разі виникнення небезпечних ситуацій);

6) розвиток командної роботи (окрему увагу слід приділити вправам з командної взаємодії, де поліцейські вчаться діяти злагоджено, підтримувати один одного та обмінюватися інформацією в режимі реального часу. Це сприяє не лише кращому виконанню завдань, але й підвищує рівень довіри та координації в колективі);

7) впровадження сучасних технологій (для вдосконалення методик тренувань слід використовувати сучасні симулятори, віртуальну реальність та інші технології, що дозволяють від-

творювати реальні бойові умови без ризику для учасників. Такі інструменти допоможуть поліцейським отримати цінний досвід у безпечних умовах);

8) аналіз та корекція навчальних програм (важливо постійно аналізувати ефективність існуючих програм підготовки та вносити корективи на основі отриманих результатів та змін у тактиці ворога. Моніторинг реальних операцій та зворотній зв'язок від поліцейських повинні бути невід'ємною частиною процесу вдосконалення навчання).

Таким чином, впровадження цих рекомендацій дозволить підвищити рівень вогневої підготовки працівників поліції на деокупованих територіях, забезпечуючи їхню готовність до виконання службових обов'язків в умовах підвищеної небезпеки та непередбачуваних ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Основи вогневої підготовки: навч. посіб. / М.М. Удянський, І.О. Толкунов, О.О. Бондаренко, В.В. Матухно, В.М. Олекса. Харків: НУЦЗУ, 2020. 147 с.
2. Вогнева підготовка працівника Національної поліції України: навчальний посібник. С.М. Банах, І.С. Винярчук, Ю.Р. Йосипів, М.Д. Курляк, К.О. Маліновська та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 408 с.
3. Семенюк В.І. Удосконалення системи навчання курсантів вищих військових навчальних закладів з вогневої підготовки. Сучасна парадигма формування професіоналізму майбутніх фахівців: науково-теоретичний збірник. П-Хм.: ДПУ, 2011. URL: [irbis-nbuv.gov.ua>cgi-bin>irbis_nbuv>cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64).
4. Тробюк В.І. Використання інтерактивних методів навчання на заняттях з вогневої підготовки, *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Педагогіка. 2015. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_5_20.
5. Албул С.В. До питання імплементації у національне законодавство міжнародних стандартів застосування сили та вогнепальної зброї поліцією. *Актуальні проблеми професійної підготовки поліцейського: матеріали круглого столу (26 жовтня 2016 р., м. Одеса)*. Одеса: ОДУВС, 2016. С. 5–11.
6. Волков Ю.М., Поливанюк В.Д. Проблемні питання застосування вогнепальної зброї працівниками Національної поліції під час виконання службових обов'язків. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 86–89.
7. Зеленський Є.С. Вогнева підготовка – складова професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків. 2019. URL: https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/31_05_2019/pdf/29.pdf.
8. Іщенко Ю., Марченко Н. Національна поліція в умовах воєнного стану: зміни в законодавстві. *Право в умовах війни*. URL: <https://law-in-war.org/nacjonalna-policiya-v-umovahvoennogo-stanu-zminy-v-zakonodavstvi>.
9. Поліцейська юрисдикція в умовах воєнного стану: монографія / С.В. Албул, А.М. Бабенко, П.М. Балтаджи та ін.; за заг. ред. Д.В. Швеця, М.О. Семенишина. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 540 с.
10. Тимофеев В.П., Гунько К.О. Актуальні питання застосування вогнепальної зброї працівниками Національної поліції в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство: Електронне наукове видання*. 2023. № 3. С. 352–356.
11. Біліченко В., Толмачева Ю. Особливості тактичної та організаційної діяльності Національної поліції України на територіях звільнених від окупації. VIII Міжнародна науково-практична конференція The 8th International scientific and practical conference «Current challenges of science and education». MDPS Publishing, Berlin, Germany. 2024. С. 289–293.
12. Казначеев Д.Г. Шляхи удосконалення рівня тактико-спеціальної підготовки кадрів сил безпеки і оборони України. *Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (26 квітня 2024 р. м. Дніпро, ДДУВС)*. С. 40-41.